співпраця з німеччиною
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

giz Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

YOUA

Виконавець:
Рокада Благодійний фонд

SOCIO INFORM

BASELINE-ДОСЛІДЖЕННЯ БАР'ЄРІВ, ПОТРЕБ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ РЕ-/ІНТЕГРАЦІЇ ОСІБ З ДОСВІДОМ МІГРАЦІЇ ЗА КОРДОН ТА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ, А ТАКОЖ ПОТРЕБ НАСЕЛЕННЯ У ГРОМАДАХ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

БЛАГОДІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ «БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД «РОКАДА»

співпраця з німеччиною
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

giz Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

YOUA

Виконавець:

Рокада Благодійний фонд

SOCIO INFORM

BASELINE-ДОСЛІДЖЕННЯ

бар'єрів, потреб та можливостей ре-/інтеграції осіб з досвідом міграції за кордон та внутрішньо переміщених осіб, а також потреб населення у громадах Львівської області

Благодійна організація "Благодійний фонд «РОКАДА»

ЗМІСТ

- Фактори збереження людського потенціалу громад
- Потреби ВПО, та осіб з досвідом міграції за кордон
- Зміни необхідні для збереження потенціалу громад
- Ресурсний запит. Потреби громад.

Якісне дослідження у Дрогобицькій, Бориславській та Новороздільській громадах.

У кожній опитано:

- Місцевих мешканців (1 фокус-група);
- Внутрішньо-переміщених осіб та повернених мешканців (1 Фокус-група);
- Представників ОМС, соціальних установ та сервісів, місцевої філії Центру зайнятості, Ради ВПО, закладу освіти, бізнесу (6 глибинних інтерв'ю).

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідницьке питання

Які послуги та інновації сприятимуть інтеграції ВПО, реінтеграції осіб з досвідом міграції за кордон, утриманню місцевих мешканців?

Визначення понять

- Інтеграція – процес включення людини у життя громади, або суспільства, так, щоб вона могла брати участь у соціальному, економічному та культурному житті на рівних умовах з іншими. Інтеграція означає, що особа не ізольована, а має доступ до роботи освіти та спілкування в новому середовищі.
- Реінтеграція – повернення людини/ групи людей до звичного життя у суспільстві після вимушеної ізоляції, переміщення або тривалої перерви у соціальних зв'язках. Йдеться про відновлення зв'язків із громадою, доступу до послуг, роботи та повноцінної участі у житті суспільства.
- Утримання – формування мотивації жити у громаді, шляхом підвищення якості життя.

ФАКТОРИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГРОМАД

ЛЮДСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна спричинила суттєвий негативний вплив на людський потенціал громад Львівщини, зокрема через природне скорочення населення та міграційні процеси. Це ставить громади перед рядом викликів – від зменшення економічної спроможності (через втрату трудових ресурсів) до зростання навантаження на систему соціального захисту.

КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ:

- **Природнє скорочення населення;**
- **Масовий виїзд місцевих мешканців** (орієнтовно 5% у Дрогобицькій ТГ, та до 20% у Бориславській та Новороздільській громадах);
- **Прибуття значного числа ВПО** (орієнтовно 7% від довоєнної чисельності населення громад).

НАСЛІДКИ:

- **Зміна чисельності населення** (зростання у Дрогобицькій ТГ, зниження у Бориславській та Новороздільській громадах);
- **Старіння населення** (через виїзд молоді у більші міста чи за кордон);
- **Зростання частки непрацездатного населення** (виїзд працездатних мешканців, приїзд осіб старшого віку та дітей);
- **Зростання частки осіб, які потребують соціальних послуг.**

ЛЮДСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ В УМОВАХ ВІЙНИ

У цих умовах спроможність громад ефективно залучати та інтегрувати / реінтегрувати ВПО й мешканців з досвідом міграції за кордон, утримувати населення є визначальною для збереження їхнього потенціалу. Сьогодні, ця спроможність є обмеженою – у громад Львівщини є як сильні сторони (які роблять життя у громаді привабливим), так і слабкі.

Це, у свою чергу, примушує переосмислити, чинники, які:

УТРИМУЮТЬ МЕШКАНЦІВ У ГРОМАДАХ

(сильні сторони громад)

СТИМУЛЮЮТЬ ВІДТІК МЕШКАНЦІВ

(слабкі сторони громад)

ПРИВАБЛЮЮТЬ ДО ГРОМАДИ НОВИХ МЕШКАНЦІВ

(ВПО чи осіб з досвідом міграції за кордон)

КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ УТРИМАННЯ В ГРОМАДАХ

1. **Доступність та вартість житла.**
У цільових громадах порівняно доступна оренда житла та наявні ініціативи ОМС з забезпечення житлом (облаштування гуртожитків, будівництво соціального житла у Дрогобицькій ТГ), створили базові умови для тривалого перебування ВПО. Наявність власного житла – частий мотив повернення мешканців з-за кордону.

2. **Освітня інфраструктура.**
Наявність якісних шкіл, садочків та коледжів - є вирішальним фактором для сімей з дітьми (як серед ВПО, так і осіб, які повертаються з-за кордону).

3. **Можливості працевлаштування.**
Хоча рівень зарплат у цільових громадах зазвичай нижчий за очікуваний, тут реалістично знайти роботу.

4. **Доступність і якість медичних послуг.**
Зокрема, первинної медицини, приватної медицини (особливо актуально для осіб з досвідом міграції за кордон).

5. **Відносна безпека та комфорт регіону.**
Громади віддалені від лінії фронту. Розташовані поблизу рекреаційних курортів, або природніх ресурсів (лісу, озера). Цінуються за спокійне середовище проживання (порівняно з великими містами).

КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ ВІДТОКУ НАСЕЛЕННЯ

1. **Недостатньо привабливі умови праці.**
Низький рівень заробітних плат, брак робочих місць для висококваліфікованих фахівців («білих комірців», управлінців), поширеність тіньової зайнятості.

2. **Відсутність/ недостатні можливості здобуття вищої освіти у громаді.**
Більшість випускників шкіл виїжджають до обласних центрів, або за кордон для вступу у ЗВО, і зазвичай не повертаються в громаду, через брак кар'єрних перспектив.

3. **Брак дозвілля.**
Відсутність сучасної інфраструктури для молоді та підлітків (кінотеатрів, басейнів, спортивних майданчиків, розважальних центрів). Це створює відчуття «нудьги» та відсутності перспектив для активної частини населення.

4. **Погане транспортне сполучення.**
Поганий стан доріг та недостатня кількість рейсів між селами і містами роблять життя у віддалених районах незручним.

5. **Недостатній рівень медичної та соціальної підтримки осіб з інвалідністю.**
Недостатній рівень безбар'єрності.

ФАКТОРИ ЗАЛУЧЕННЯ

ВПО та мешканці, які виїхали за кордон – цінний ресурс для громад, який може пом'якшити негативні демографічні зміни. На початковому етапі їх приваблює та утримує в громаді 3 ключових фактори:

1. Поле визначеності – люди схильні їхати у громаду, про яку мають базове уявлення, туди де вони розуміють з чого почати адаптацію (алгоритм дій, контактна установа/ особа).
2. Допомога. Забезпечення житлом, гуманітарною допомогою та доступ до соціальних послуг посилюють відчуття безпеки і впевненості, дає час на адаптацію.
3. Включення у громаду - толерування, налагодження зв'язків (створення умов для: спільного відпочинку і спілкування, формування груп взаємопідтримки, включення в освітні і робочі колективи, спільне інформаційне поле).

ПОЛЕ ВИЗНАЧЕНОСТІ

ДОПОМОГА

ВКЛЮЧЕННЯ У ГРОМАДУ

ПОТРЕБИ ВПО ТА ОСІБ З ДОСВІДОМ МІГРАЦІЇ ЗА КОРДОН

ПОТРЕБИ ВПО ТА ОСІБ З ДОСВІДОМ МІГРАЦІЇ ЗА КОРДОН

1. Актуальний стан справ засвідчує, що:

- процес інтеграції ВПО є помірно успішним, проте нерівномірним – окремі групи інтегруються краще, ніж інші;
- процес реінтеграції осіб із досвідом міграції за кордон загалом є успішним, однак це значною мірою зумовлено невеликою кількістю випадків повернення. У разі завершення війни існують ризики посилення конкуренції на ринку праці, зростання соціальної напруги та перевантаження системи надання соціальних і адміністративних послуг.

2. У зв’язку з цим важливо враховувати:

- особливості процесів інтеграції та реінтеграції
- потреби ВПО, які наразі задовольняються недостатньо
- потреби осіб із досвідом міграції за кордон — з перспективою на майбутнє.

ІНТЕГРАЦІЯ ВПО

Інтеграція ВПО у громадах Львівської області є нерівномірною.

- Найкраще інтегрувались діти (які відвідують місцеві заклади освіти та гуртки);
- Добре інтегрувались мешканці працездатного віку (які живуть у громаді 2-4 роки) – більшість із них: знайшли роботу, житло, облаштували побут. Більш вразливі – новоприбулі ВПО;
- Складно інтегруватись особам старшого віку та особам з інвалідністю. Вони часто потребують допомоги, відчувають ізоляцію.

Важливо! ВПО загалом позитивно сприймаються у громаді, однак у окремих випадках, можуть виникати епізодичні прояви, упередженого ставлення, або непорозуміння у комунікації, зокрема пов’язані з мовними особливостями.

ПОТРЕБИ ВПО

Інтеграція ВПО у громадах Львівської області є нерівномірною.

- **Житло**

(безоплатне / реконструкція гуртожитків під окремі квартири)/ допомога у пошуку житла для оренди та придбання;

- **Грошова допомога**

(на лікування та оперативні втручання, засоби догляду та асистивні технології, енергоносії);

- **Інформування про актуальні можливості і послуги**

для ВПО, які проживають поза місцями компактного проживання;

- **Професійне навчання та перекваліфікація**

(для отримання роботи з високим доходом);

- **Психологічна підтримка**

(у т.ч. групові заняття, тренінги для подолання ПТСР, тривожності);

- **Доступний простір для спілкування**

(наприклад, діючий Жіночий клуб, групи взаємопідтримки) та інтеграційні заходи на його базі;

- **Дитячі простори,**

для найменших з розвиваючими заняттями; догляд дітей після школи;

- **Юридична підтримка.**

РЕІНТЕГРАЦІЯ ЖИТЕЛІВ

Реінтеграція мешканців з досвідом міграції за кордон, вцілому є успішною. Їм вдалося:

- Зберегти коло соціальних зв’язків (джерело спілкування, підтримки та інформації);
- Швидко знайти роботу (часто, навіть, повернутись на попереднє місце праці);
- Налагодити побут (більшість повертались у власне житло, на звичне місце).

Важливо! Попри те, що загальне ставлення до людей, які повернулися з-за кордону, переважно позитивне (оскільки відкрита критика звучить нечасто), ті, хто ще перебуває за межами країни, побоюються можливого осуду з боку тих, хто переносив труднощі війни у країні.

ПОТРЕБИ ОСІБ З ДОСВІДОМ МІГРАЦІЇ

- Покращення благоустрою громади;
- Розширений доступ до послуг вторинної медицини і профілактичної діагностики;
- Сприяння у працевлаштуванні (пошук достойно оплачуваних робочих місць);
- Навчання і перекваліфікація;
- Консультування, підтримка на шляху до відкриття власної справи;
- Інформування про можливості і послуги в громаді;
- Допомога репетиторів для дітей шкільного віку, для синхронізації з українською програмою навчання;
- Психологічна підтримка для дорослих (щоб подолати стрес спричинений міграцією) та дітей (для адаптації в українських школах);
- Групи взаємопідтримки;
- Допомога з житлом (напр. пільгова іпотека, компенсація оренди, будівництво нового житла).

ЗМІНИ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ГРОМАД

Ідеї мешканців та експертів громад

ЗМІНИ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ГРОМАД

Цільові громади Львівщини пропонують частково привабливі умови життя. Вони мають свої переваги, однак часто програють конкуренцію за людський ресурс великим містам.

Тому мешканці та експерти відзначають необхідність змін у громадах для підвищення привабливості проживання, зокрема визначають:

- **Ключові сфери докладання зусиль;**
- **Ідеї для покращення різних аспектів функціонування громади.**

КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ:

Розвиток якісної зайнятості та економіки:

- створення висококваліфікованих
- робочих місць;
- утримання молоді та фахівців;
- зменшення трудової міграції
- розширення можливостей працевлаштування ветеранів, осіб з інвалідністю, людей старшого віку.

Посилення інституційної спроможності та управління:

- підвищення якості управління;
- системна участь мешканців;
- краща координація розвитку.

Утримання населення та демографічна стабілізація:

- зменшення відтоку молоді;
- створення умов для повернення мешканців;
- залучення ВПО.

Розвиток інфраструктури та якості середовища:

- створення комфортного середовища для проживання;
- розвиток дозвілля;
- зменшення кримінальних ризиків;
- безбар'єрність громад;
- інтеграція периферії/ сіл.

Посилення соціальної згуртованості та інтеграції:

- зменшення соціальної напруги;
- формування спільної ідентичності громади;
- посилення спільних сенсів;
- інтеграція ВПО та ветеранів.

Розвиток доступних і спеціалізованих соціальних послуг:

- підвищення якості життя;
- зменшення соціальної вразливості;
- доступність соціальних послуг для жителів сіл;
- підтримка здоров'я населення.

НЕОБХІДНІ ЗМІНИ. ПОСИЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЇ.

- Формування спільних просторів і програм взаємодії: місцеві–ВПО–повернені (у тому числі у периферійних населених пунктах);
- Забезпечення рівних можливостей доступу до підтримки, по лінії ВПО – місцеві мешканці, а також мешканці з міст – жителі сіл;
- Інвестиції у дослідження специфіки потреб та механізмів інтеграції новоприбулих ВПО у громаду;
- Розширення можливостей доступного / безоплатного відпочинку для дітей / сімей;
- Організація груп взаємопідтримки (земляцтв ВПО, осіб з досвідом міграції);
- Розвиток програм реінтеграції ветеранів (психологічна, соціальна, економічна адаптація);
- Створення програм для людей старшого віку (соціалізація, підтримка, клуби);
- Запровадження системи винагороди / визнання активних та ініціативних мешканців громади;
- Медійна кампанія щодо переваг приїзду у громаду ВПО, та осіб з досвідом міграції за кордон.

НЕОБХІДНІ ЗМІНИ. СЕРВІСИ. ІНКЛЮЗІЯ.

- Створення інтегрованих сервісних центрів («єдине вікно») для соціальних, медичних та адміністративних послуг;
- Цифровізація послуг (зокрема, он-лайн прийом, синхронізація баз даних). Поширення інформації про нові цифрові послуги. Навчання з користування ними осіб старшого віку;
- Створення аналітичного інформаційно-комунікативного центру для донесення інформації про зміни у наданні соціальних та адміністративних послуг, рішення органів влади та пояснення їх змісту громадськості;
- Створення Інформаційно-координаційний центру комплексної підтримки ВПО;
- Формування бази даних потреб у кадрах (підприємств, громади, оборонної промисловості та ЗСУ) для більш ефективного використання трудових ресурсів;
- Впровадження кейс-менеджменту у соціальній сфері (супровід вразливих груп);
- Соціальні послуги (асистент дитини, денний догляд, соціальне таксі, підтримане проживання, паліативна допомога, раннє втручання), розвиток реабілітаційних послуг та доступного середовища для осіб з інвалідністю та ветеранів.

НЕОБХІДНІ ЗМІНИ. ПІДТРИМКА ЗАЙНЯТОСТІ.

- Розширення можливостей профорієнтації та професійного навчання. Програми перекваліфікації під потреби роботодавців;
- Розвиток дуальної освіти (навчання + робота);
- Впровадження дистанційної та гібридної форми навчання на курсах перекваліфікації, прослуховування лекцій у записі на онлайн платформах;
- Створення можливостей набуття навичок, які передбачають дистанційну зайнятість з високою дохідністю (безоплатно і безпосередньо в громаді);
- Створення соціальних підприємств, які навчають і працевлаштовують представників вразливих груп;
- Використання потенціалу людей пенсійного віку для потреб громади та ЗСУ за їх бажання.

НЕОБХІДНІ ЗМІНИ. ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ.

- Підтримка ОМС мікропідприємництва та самозайнятості (навчання, гранти, пільгові кредити, безоплатні юридичні консультації);
- Розвиток індустріальних парків. Створення умов для релокації підприємств;
- Розвиток туристичного сектору:
  - Дрогобицька ТГ – довкола місцевої Солеварні, історичної частини міста;
  - Бориславська ТГ – довкола збережених нафтових веж, культурно-історичних пам'яток міста та місцевої природи;
  - Новороздільська ТГ – розвиток рекреаційної економіки довкола озера «Барвінок».
- Розвиток інфраструктури переробки сміття. Впровадження практик та культури сортування;
- Створення локальних центрів підтримки зайнятості та бізнесу.

НЕОБХІДНІ ЗМІНИ. ІНФОРМУВАННЯ.

- Створення єдиної інформаційної платформи громади, багатоканальне інформування різних цільових груп населення;
- Інтеграція каналів інформування ВПО з системою інформування у громаді;
- Створення гарячої лінії (колл-центру), у який можна звернутись за інформацією з будь-яких питань;
- Активізація адресного інформування щодо соціальних та адміністративних послуг;
- Аналітичний супровід рішень органів місцевого самоврядування;
- Підвищення прозорості та доступності рішень влади;
- Розвиток культури участі та використання інструментів локальної демократії мешканців.